

ЗА НЕОБХОДИМОСТТА ОТ НАЦИОНАЛЕН ЦИТАТЕН УКАЗАТЕЛ И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ НА УНИВЕРСИТЕТСКИТЕ БИБЛИОТЕКИ ДА СЪДЕЙСТВАТ ЗА СЪСТАВЯНЕТО МУ (ИЗ ОПИТА НА БИБЛИОТЕКАТА ПРИ ИУ – ВАРНА, 2014 – 2020 Г.)

Вяра Ангелова

Библиотека при Икономическия университет – Варна

Резюме. Въвеждането на нови библиометрични показатели за измерване на научната дейност поставя пред университетските и научните библиотеки в България необходимостта от създаване на бази данни с цитирания на преподавателите и учените във всяка научна организация. Отделните държави създават свои цитатни указатели. Наближава времето да се реши и въпросът под чие ръководство да бъдат обединени цитатните документални ресурси и как да се създаде Български индекс за научно цитиране или Национален цитатен указател, в частност и такъв по обществени науки. Целта на статията е да анализира съществуващи практики за библиографиране на научни цитирания и да повдигне въпроса за създаване на Национална платформа, която да ги обединява, а впоследствие и за създаването на Национален цитатен указател, и в частност такъв по обществени науки. Те са по-слабо представени от точните науки, например в платформите Scopus и Web of Science, които са най-влиятелните в света и публикуването и цитирането в тях са с по-голяма тежест при формирането на минималните национални изисквания за академично израстване. На основата на историческия подход и сравнителния анализ се извежда практическият опит на страни, създали такива указатели и постигнали сравнително добри резултати в отразяването на научните цитирания. Предложен за дискусия е модел за изграждане на условна йерархична структура за обмен на цитирани данни. Отделните университетски библиотеки имат нужда от точни критерии кои цитирания да описват и как ще се формира Българският указател за научно цитиране.

Ключови думи: научно цитиране; университетски библиотеки; цитатен указател; България; Национален цитатен указател

Въведение

В последните години изискванията към преподавателите и учените във висшите училища според Закона за развитие на академичния състав в Република България от 2018 г.¹⁾ и Правилника²⁾ за прилагането му ги поставят в нови условия на публикационна активност. Въвеждат се наукометрични показатели (ЗРАСРБ ; Чл. 26(2) 1.) „за измерване на постижения в научната, художествено-творческата или спортната дейност“. Освен досегашната точна статистика на публикуваните различни видове издания (монографии, студии, статии и др.) се води и статистика на броя публикации в реферирани и индексирани издания, които са видими в платформите Scopus и Web of Science като международно признати. В последните десетилетия в наукометричните показатели влезе и броят на цитираните публикации (във вид на библиографски документални източници), а от 2018 г. с измененията в ЗРАСРБ и правилника му, се обърна специално внимание на броя на цитатите (без автоцитатите), отразени също в международно признатите (основно англоезични) бази с научна и библиометрична информация във всички области на знанието Scopus и Web of Science (Science Direct), Elsevier Scopus (платформа за цитирания) и Elsevier-Science Direct (електронен архив за 16 000 реферирани и рецензирани периодични издания и книги, вкл. и пълен текст). Известно е, че най-разпространеният език, на който се публикува в научните издания (Bert 2013) и се общува в научните среди, е английският (независимо дали това се харесва, или не, вкл. в научните среди, за които той не е роден) (Melnikova 2017, р. 93) и учените от много страни се приспособяват към тези условия, някъде по-успешно, другаде – не. В това отношение можем да ползваме опита на държави (например Русия, Сърбия, Китай и др.), които вече имат подобни национални цитатни указатели или индекси за научно цитиране. В тях са представени на световно ниво и обществените науки³⁾.

Целта на статията е: да се анализират съществуващи практики за: а) библиографиране на научни цитирания и да се повдигне въпросът за създаване на национална платформа, която на базата на единни правила, вкл. и чрез библиографски мениджъри (за унификация на данни) и специализиран софтуер да ги обединява, а впоследствие и за б) създаването на Национален цитатен указател, и в частност такъв по обществени науки.

Предмет на изследването е да се представи опитът на други държави в създаването на национални цитатни указатели на базата на предоставена в научни списания и електронни източници информация (за създаване на бази с метаданни, в случая данни за цитирания – наши и чужди) и наличния опит по библиографиране на цитирана литература в библиотеката на ИУ – Варна.

Задачите на изследването се свеждат до следното:

1. да се повдигне въпросът, че е назряла необходимост от създаване на Национален цитатен указател (или Български индекс на научно цитиране),

където научните цитирания на българските учени, като цяло (и в частност на тези в областта на обществените науки), да са видими;

2. да се предизвика дискусия, с която да се потърсят правилни решения, свързани с изграждането на институционалната структура на Български указател на цитиранията и ролята и мястото на академичните библиотеки в него;

3. да се представи обхватът при библиографирането на научните цитирания на щатните преподаватели (научно-преподавателски състав) в конкретен университет;

4. да се сподели опитът в техниките на библиографиране на цитиранията на Библиотеката на ИУ – Варна.

Методологията на изследването включва прилагането на историческия подход и на сравнителния анализ с добрите практики за проследяване на публикационната активност на университетските преподаватели, чиито научни трудове, статии и пр. документи са представени най-пълно в съответните академични регистри, и на съществуващи цитатни указатели, както и на възможностите за прилагане на опита по създаването им към българските условия.

Ние, като страна, в която се пише основно на български език, сме принудени да се приспособяваме към англоезичните световни стандарти. Но това не ни пречи да помислим за включването на значително по-голям брой реферирани и индексирани издания (в т.ч. и по обществени науки, в частност по право, икономика и др.) на българска кирилица, както например направаха и правят руските учени, създавайки Руски индекс на научното цитиране (Российский индекс научного цитирования), в който са представени повече от 12 милиона публикации на руски автори от над 6000 научни списания, от които 5600 с пълен текст, благодарение на платформата elibraty.ru⁴⁾.

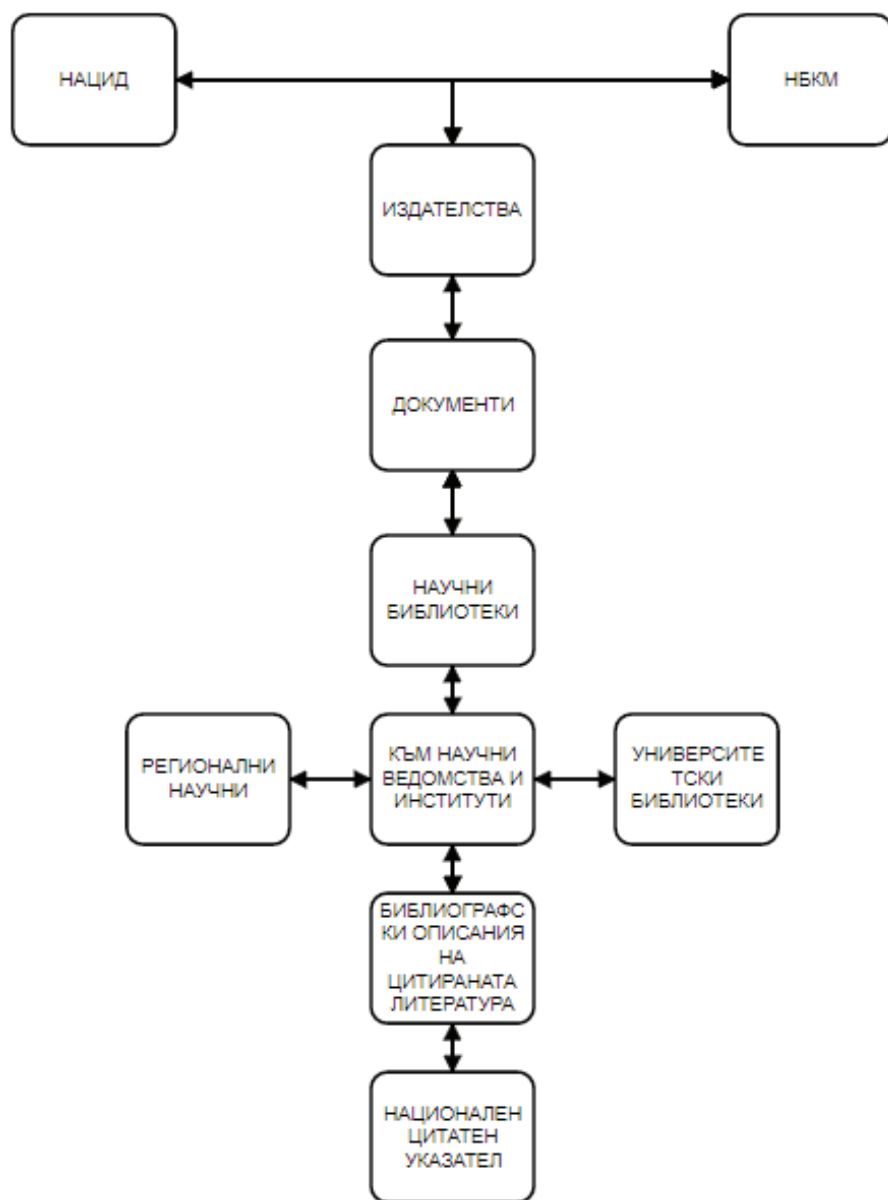
Университетските библиотеки могат да помогнат на своите млади учени и автори на научни публикации, като ги насочат към регистриране и публикуване в престижни издателства и списания. Платформата Publons например обединява 2 900 000 изследователи и гарантира високото качество на научните публикации чрез рецензиране от независими висококвалифицирани специалисти. Чрез Publons всеки изследовател следи цитируемостта на своите научни документи посредством различни библиометрични показатели (индекси на цитиране), а статиите и др. публикации в Платформата директно постъпват в Clarivate Web of Science. Следователно Publons е престижно място, където си партнират автори, рецензенти и издателства от сериозната наука.

За да отговорят на нововъзникващите потребности на своите потребители, редица библиотеки и в България – научни и университетски, в последното десетилетие работят по отразяването на цитиранията на професорско-преподавателския състав в съответните научни институти и университети. В НАЦИД (наследник на ЦИНТИ) има „Национален регистър с публикациите на научните работници в България“ и „Национален референтен списък на съвремен-

ни български научни издания с научно рецензиране“, а също и Научна библиотека на НАЦИД, която извършва справки за цитирания и предлага достъп до национални и световни информационни ресурси. На платформата COBISS Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ също регистрира, макар и с известно закъснение, в електронния си каталог и предлага най-пълното библиографско описание на книги, статии, сборници, електронни и др. ресурси, които излизат в страната. За съжаление, сериите от Националната библиография вече не са така полезни за основното и аналитичното (на част от документ) библиографско описание поради липсата на актуалност. Излизат с две и повече години закъснение.

Сред университетските библиотеки в тази на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ се работи по тригодишен проект „Проектиране и разработване на прототип на информационна система“ с цел създаване на указател на цитируемост на публикации на български автори (обществени науки), финансиран от Фонд „Научни изследвания“ към Министерството на образованието (договор № ДН 15/1 11.12.2017) (Harizanova, Angelova & Yavrukova 2019). Но създаването на такъв указател е невъзможно без включването на много институции, водещи национални такива, на научните издателства, като основен доставчик на данни за цитираната литература, а също на университетски и научни библиотеки, които вече са натрупали практически опит и познават техниките на библиотечно-информационното издирване и стандартите за описание на документалния поток. Към момента в България за библиографиране на цитирания се прилага БДС ISO 690:2011 „Информация и документация. Ръководство за библиографски позовавания и цитиране на информационни ресурси“ 47 с. (БДС ISO 690, 2011:1 – 47). Необходима е обаче национална платформа за работа и съответният единен софтуер за обединяване, без дублиране, на натрупаната вече документална научна информация.

Обществените науки и цитиранията, които ги отразяват (Zerchaninova 2013; Pavlova 2013), са жив организъм. Информацията в него по Закона на Бредфорд⁵⁾ (открит през 1934 г. и формулиран през 1948 във вида за разсейване на публикациите (информацията) (Mihaylov, Cherniy & Gilyarevskiy 1975, p. 178 – 179; Grihanov & Motilev 2007; Brookes 1977), расте многократно по-бързо, особено в ерата на информационните технологии и изкуствения интелект, и фиксирането ѝ дори към определен (минал) момент не е по силите на всеки един университет, бил той и най-големият в страната. За България такъв обединител към момента могат да бъдат в сътрудничество НАЦИД и НБКМ „Св. св. Кирил и Методий“ евентуално, за да оглавят създаването на „Национален своден указател на цитиранията по обществени науки“ (вж. фиг. 1⁶⁾), (по подобие на платформата НАБИС за книгите и др. публикувани издания), където да могат да се правят справки за цитиранията по автор или заглавие на източника и пр. към определен момент.

Фигура 1. Примерен организационен модел на Национален цитатен указател.

Източник: Концепция на автора

Създаването на Национален своден регистър (указател) на цитиранията по обществени науки, както и създаването на какъвто и да е библиографски сериозен указател е задача, която изисква преминаване през всички етапи на планирането и подготовката за съставянето и самото библиографиране на документите, а също и създаването на СБА (справочно-библиографски апарат) на изданието. Много са задачите, на които трябва да отговаря подобен своден електронен каталог на рецензираните (реферирани) списания, книги, сборници с доклади от конференции, онлайн ресурси и др., които да бъдат включени, за да се следят и отразяват цитиранията на всички автори – преподаватели и учени по обществени науки. Изготвянето както на списъка от следени библиографски ресурси, така и на списъка с академичния състав по обществени науки е сложна и всеобхватна задача, особено като се има предвид, че и двата вида списъци имат променлив характер. Разбира се, учените в България сами попълват публикациите си в Националния регистър, базиран на платформата на НАЦИД, но поради различни причини, в т.ч. и невладеенето на правилата за библиографско описание, а и често пъти поради желанието си да отразят новите си публикации, преди да са публикувани или обработени, вкл. и в международно признатите електронни платформи (Elsevier Scopus и Clarivate Web of Science, Ebsco host, Jstor, Emerald и др.), съществува възможност за разминаване в автори, години на издаване, вид на изданието (доклад, статия, студия и др.) и пр. елементи на библиографското описание, необходими за правилната идентификация на научната публикация.

Създаването на „Национален своден библиографски регистър за цитиранията по обществени науки“ или „Български индекс на научното цитиране (по обществени науки)“, може би е по-точното наименование вместо „Национален своден указател на цитиранията по обществени науки“, изисква качествено библиографиране на научните цитирания. За съжаление, към настоящия момент научните библиотеки в България не обработват автоматично цитиранията на описаните в електронните им каталози библиотечни документи (монографии, учебници, статии, доклади, дисертации и пр.). Относно библиотечния фонд от дисертации, на този етап университетските библиотеки не са в състояние да задължат своите научни работници да депозират екземпляри в техните фондове. Екземпляр от този вид непубликувани библиотечни документи се съхранява задължително единствено в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. В университетските библиотеки този фонд се обработва и съхранява, но за съжаление, е непълен. А цитираната литература в дисертационните трудове не е задължително да се описва, което също е слабост в нормативната уредба.

За библиотеката на ИУ – Варна, базата данни с цитирания (без самоцитиранията) обхваща библиотечните документи, постъпили в библиотечно-

информационния фонд от 2014 г. досега. Библиографиран се цитиранията от монографии, учебници, сборници с доклади, статии, дисертации и пр. (традиционни и електронни) библиотечни документи, където авторите цитират публикации на преподавателите от Университета. Към настоящия момент опитът е малък – само шестгодишен. Липсва и софтуер за откриване на цитиранията. А също и за определяне на различните индекси на цитиране, (най-популярен, но не особено приложим за всички науки, особено за обществените към момента е т.нар. „Индекс на Хирш“⁽⁷⁾). Библиотечните специалисти, познавайки работата с индексите на научно цитиране, могат да бъдат в помощ на своите учени в ориентацията им в кои списания да публикуват. Друг индекс, който идва от икономиката, но в случая определя значимостта на дадено издание (списание), е индексът на Херфиндал-Хиршман, с който в библиометрията „се установява наличие на монопол“ (Kozhuharov 2018b, p. 51), т.е. дали в издателската политика на списанието доминира определен университет, ведомство или научна организация. В официалната политика на издателя монополът се отрича, но съдейки по фактите, че болшинството автори принадлежат към една и съща организация, строгата научност на подобно списание е съмнителна. А в цитиранията в него се проследява трайна тенденция на взаимоцитиране. Ако подобно списание все пак попадне в световноизвестните бази данни по този индекс, се взема решение за неговото отстраняване (ретракция).

Друг въпрос, свързан с издателската политика изобщо и в частност с качеството на научните списания, е наличие на подобие в текстовете за публикуване. Откриването на подобие в съвременните условия се извършва чрез специализирани за това платформи (Foltýnek, Tomáš et al. 2020). Например Strikeplagiarism⁽⁸⁾ и iThenticate⁽⁹⁾ са платени и проверяват текстове, написани най-често на латиница, а TEXT.ru и Advego Plagiatus са с отворен достъп, т.е. безплатни и в практиката са добри за текстове на кирилица и в частност на български език. Предимствата на платените платформи за търсене на подобие (Kozhuharov 2018b, p. 90 – 92) са безспорни, а проверката на текста се извършва и в платени електронни библиотеки като Scopus, Web of Science, ProQuest и Emerald. Платформите за откриване на подобие, най-общо казано, са софтуерни продукти, в които се поставя научният текст за проверка дали е оригинален, като се сравнява с определени образци, достъпни в интернет. Има възможност за анализ на цитиранията и самоцитиранията и изчисляване на индекси. В резултат от проверката се съставя протокол за оценката с коментари и препоръки към автора. Ако процентът за подобие с текстовете, с които се сравнява, е твърде голям, то научният документ не се зачита за оригинален.

Библиотечните единици, постъпили в библиотеката на ИУ – Варна, от 2014 г. до днес, се преглеждат и цитиранията на щатните преподаватели се описват

своевременно, за да могат да се правят ежедневно библиографски справки от Платформата на Електронния каталог на библиотеката, където има изведена рубрика „Справка за цитирания“⁽¹⁰⁾. Авторите, които са преподаватели в Университета, използват възможността, изписвайки фамилията си и поне първата буква от малкото си име, да проверят кои техни публикации са цитирани и от кои автори в кои техни произведения. Тази програма е достъпна или може да стане достъпна за всички над 400 библиотеки, които работят с продуктите на „АБ-Библиотека“ на фирма РС-ТМ ООД, която обединява каталозите на най-голямата информационна общност от библиотеки в България – научни, университетски, регионални, училищни, читалищни и др. Но има и големи научни библиотеки (в това число и водещи такива, като Библиотеката на СУ, на НБУ, ЦБ на БАН и мн.др.), които работят с библиотечен софтуер на други фирми, държави и организации и са натрупали немалък опит (Harizanova, Angelova & Yavrukova 2019).

Предвид съществуващата Рейтингова система на университетите в света, от 2012 г. на сайта на МОН и в България⁽¹¹⁾ се води статистика за мястото на висшите училища. Повишаването на рейтинга на всеки университет, неговата институционална акредитация, учебни програми и научна дейност зависят от много фактори, но и от възможностите за достъп до научна информация и от публикационната дейност на академичния състав, отразена в международно признатите електронни платформи (на първо място сред които са библиографските и библиометричните Elsevier Scopus и Clarivate Web of Science). Освен това научните библиотеки в университетите са призвани периодично и системно да обогатяват библиотечните и библиографско-информационните си фондове, традиционни и електронни (каталози и бази данни) в помощ на своите потребители (основно преподаватели, студенти, докторанти, научно-помощен персонал). С възможността за справки относно цитирания на публикации на научния състав се създава информационна база с метаданни за преподавателите и учените във всеки университет.

От създаването на „Национален своден библиографски регистър за цитиранията по обществени науки“ имат нужда не само научните кадри в България, но и всички категории читатели в университетските и научните библиотеки (национални, към различни научни институти и учреждения, а също градски и регионални). От библиографските, фактографските и др. справки, направени в базата с цитирана литература, могат да последват редица статистики (подобни на посочените в „Рейтинг стран мира по уровню научно-исследовательской активности: Информация об исследовании“⁽¹²⁾, но там не са включени достатъчно представително всички обществени науки, област икономика напр., или в „Рейтинг лучших университетов в мире по версии Times Higher Education: Информация об исследовании“⁽¹³⁾), анализи и прогнози за научното развитие на институциите и учените в тях,

на градовете, регионите, на България, за нейното място в световния документален поток и пр. Ако отговорните институции на национално ниво в България целят да бъде създаден пълен и точен Национален регистър на цитиранията по обществени науки в България, който да включва и цитиранията на кирилица, той може след време (по подобие напр. на Руския индекс за научно цитиране (РИНЦ)¹⁴⁾ (Melnikova 2017) да подпише съглашение с фирмата Clarivate Analytics и да се включи с най-ценната си индексирана и реферирана литература с ядрото от научни публикации (статии, студии, изследвания, монографии, дисертации и др.) в България в платформите Web of Science и Scopus като отделна база с данни. Разбира се, включването в тези световно признати за най-добри бази с електронни ресурси е въпрос на скъпи лицензионни такси. Може да се помисли и за други алтернативи¹⁵⁾ (Avramova & Naidenova 2020).

Има държави, които от три десетилетия работят със свои индекси на цитиране (цитатни указатели). В тези национални указатели на цитиранията най-пълно и точно са представени техническите и природните науки, а обществените – по-слабо, социологията и философията по-пълно, а като цяло, относно обществените науки те и сега се допълват и развиват, като най-ценни са цитирания на публикации от реферирани и индексирани източници. Не е лесно да се създаде Национален цитатен указател (индекс), особено по обществени науки, но това не значи, че той трябва да е единствено част от РИНЦ (Kozhuharov & Gluhov 2018a) или от който и да е друг (Serbian Citation Index (Srpski citatni indeks) SCIndeks напр.) национален указател (индекс) на цитирания (Kozhuharov & Gluhov 2018a). Би било добре да имаме в бъдеще и Национален цитатен указател, където да са представени достойно и обществените науки, в т.ч. правото, икономиката, историята и др.

В Сръбския индекс за цитиране¹⁶⁾ (Sipka 2005) например към момента са включени 252 индексирани и реферирани научни списания, а общо рецензирани документи са 97 299¹⁷⁾. Изключително добре е представена и базата с цитати, която се използва и в качеството си на оценъчен инструмент за мястото на организации, списания, доклади, автори и пр. Подобен български цитатен указател трябва да е базиран на национално призната платформа, като тази на НАЦИД например. Основно научните издателства в България подават данни за издадените научни документи в страната, а всяко висше училище и научна организация, чрез своите университетски и научни библиотеки трябва да създаде и поддържа научен архив от цитирания на своите научно-преподавателски кадри.

Началото е поставено в няколко университетски библиотеки, напр. в библиотеките на УНСС и СА „Д. А. Ценов“ и в Библиотеката на Икономическия университет във Варна (вж. Справка за цитирания на даден автор¹⁸⁾).

Университетската библиотека регистрира публикациите на научните си работници, създава е от около шест години насам и води освен библиографски и техен пълнотекстов дигитализиран архив. В база „Публикации на автори от ИУ – Варна“ се прибавят и пълните текстове на научните публикации (спазвайки правилата на авторското право), като част от ЕК на университетската библиотека. Дигитализираният пълнотекстов архив от публикации на преподавателите от ИУ – Варна, включва към момента над 6500 библиотечни единици от създаването на Библиотеката през 1920 г. до днес. В Библиотеката на ИУ – Варна, от 2014 г. се поддържа и попълва база данни с библиографски описания (основни и аналитични) на всички видове документи (традиционни, електронни и в режим на интернет достъп) – книги, статии от списания, доклади от конференции, дисертации и др. ресурси на цитираните си преподаватели, които публикуват както в национални реферирани и индексирани издания, така и в международно признати такива. Засега базата от цитирания е скромна и непълна (годишно чрез преглеждане *de visu* се библиографира около 700 – 800 цитирания, като в последните 2 – 3 години броят им постоянно расте), но се обогатява и развива. Липсва и специализиран софтуер като този на Tomson Reuters, респективно Clarivate Analytics или друг подобен, за издирването им¹⁹⁾. В базата с данни за цитиранията справки към настоящия момент могат да се правят основно по името (фамилия, име) на търсения автор и по заглавието на цитирания източник. Данните за търсене по автор или заглавие се изписват на кирилица или на латиница според оригиналния език на библиографирания документ. Разполагаме с класификатори от унифицирани данни за еднотипното им въвеждане (имена на: автори, издателства, серии, видове издания и пр.). Предстои да се прецизира търсенето, като се ограничи и по година на издаване на библиотечния документ например. С натрупване и обогатяване на информацията за цитиранията ще се развият и справочно-информационните възможности на базата с данни. Практиката ще покаже как ще бъде представен и разкрит приносът на висшето икономическо училище – Икономически университет – Варна, в националния и в световния документно-информационен поток.

Направеното дотук изложение ни навежда на следните изводи.

1. Една от дейностите на университетските библиотеки в България от последните шест-седем години е описването на цитиранията на учените и преподавателите, работещи в тях.

2. Библиотечните специалисти са в помощ на своите потребители на информация като информационни посредници между тях и качествените информационни ресурси (традиционни и най-вече електронни бази с данни от световен мащаб):

а) владеят методите и стратегиите за правилното им търсене;

- б) знаят и прилагат правилата на научното им библиографиране;
- в) следят регистрите с публикации на академичния състав на университета и поддържат бази с данни както на публикациите на своите преподаватели, така и с цитиранията за тях.

В заключение, трябва да посочим, че научните библиотеки в България имат нужда от стратегия за развитието на базите данни с цитирания, които създават, и методическа помощ относно пълнотата и обхвата на научните цитирания, които да отразяват. Отчитайки експоненциалния ръст на документалния поток и стремежа на всеки учен да увеличи броя на публикациите, в които е цитиран, назрява момент, в който традиционните форми за описване на научните цитирания не могат да обхванат печатния и дигиталния архив на университетите и научните институти. Необходими са спешни организационни, кадрови, софтуерни и пр. решения.

БЕЛЕЖКИ

1. Закон за развитието на академичния състав в Република България. Достъпен от: <http://www.iict.bas.bg/docs/zkn-akad-sastav-05-05-2018.pdf>
2. Правилник за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България. Достъп от: <http://www.iict.bas.bg/docs/Pravilnik-ZRAS-06-07-2018.pdf>
3. О проекте elibrary.ru Научная электронная библиотека elibrary.ru. Доступ с: https://elibrary.ru/projects/citation/elibrary_about.asp?;
Serbian Citation Index Wikipedia : The free Encyclopedia. Retrieved from: https://en.wikipedia.org/wiki/Serbian_Citation_Index;
SCIndex is the Central Hub of the Integrated System of Quality-controlled Scientific Publishing in Serbia: TheJoint Venture of CEON/CEES and Indexed Journal Publishers. SCIndex. Serbian Citation Index. Retrieved from: <http://scindeks.ceon.rs/>
4. Публикации по цитирано. Научная электронная библиотека elibrary.ru. Доступ с: https://elibrary.ru/projects/citation/cit_literature.asp
5. Bradford, S. C. (1934). Sources of Information on Specifics Subjects. Enginuring, 137, (3550). Цит. по: Гриханов, Ю. А., Мотылев, В. М. (2007) Рассеяния информации закон (Закон Брездфорда). 847 – 848. В: Библиотечная энциклопедия. Рос. гос. библиотека. Москва: Пашков дом .Retrived from: https://studme.org/34367/informatika/zakon_mandelbrota
6. Предложеният във фигура 1 организационен модел е съвсем условен, отворен за промени и подобрения
7. Индекс Хирша. Википедия: Свободная энциклопедия. Доступ с: https://ru.wikipedia.org/wiki/Индекс_Хирша

8. <https://strikeplagiarism.com/en/> – Платформата е създадена през 2002 г., нейн собственик е полската компания Plagiat.pl. Включва: 700 университети и издателства в целия свят, два милиона индивидуални потребители, двадесет страни в света – в Европа, Азия и Латинска Америка. Системата преглежда списък от източници, включени в библиотеките на най-известните университети в света, като тези в Оксфорд и Кеймбридж. Текстовете са проверяват на 200 различни езика. В паметта ѝ се съхраняват всички вече проверени текстове за подобие и към настоящия момент са повече от 50 милиона документа. Подходяща и е за текстове на български език.
9. <https://www.ithenticate.com/> – Платформата е подходяща за проверка на текстове, написани на латиница, и се използва от учени (редактори, издатели и други упълномощени лица) и в практиката на ИУ – Варна, напр. за статии на английски език.
10. Справка за цитирания на даден автор [от ИУ]. Достъп от: <http://library1.ue-varna.bg:7480/abscitation/absc.htm>
11. Рейтингова система на висшите училища в България. Министерство на образованието и науката Достъп от: <https://rsvu.mon.bg/rsvu3/>
12. Рейтинг стран мира по уровню научно-исследовательской активности: Информация об исследовании. В: Гуманитарные науки: Аналитический портал National Science Foundation: Science and Engineering Indicators 2014. Достъп от: <https://gtmarket.ru/ratings/scientific-and-technical-activity/info>
13. Рейтинг лучших университетов в мире по версии Times Higher Education: Информация об исследовании Гуманитарные технологии: Аналитический портал. Достъп от: <https://gtmarket.ru/ratings/the-world-university-rankings/info>
14. О проекте elibrary.ru Научная электронная библиотека elibrary.ru Достъп с: [https://elibrary.ru/projects/citation/elibrary_about.asp?](https://elibrary.ru/projects/citation/elibrary_about.asp?;);
Регламент библиографической базы данных RUSSIAN SCIENCE (CITATION INDEX), (2018) Редакция от 09 октября 2018 года, утвержден Постановлением Рабочей группы по оценке и отбору изданий в RSCI от 09 октября 2018 года. – Москва, Достъп с: https://elibrary.ru/projects/rsci/reglament_RSCI.pdf
15. Алтернатива на лицензираните цитатни данни са отворените цитатни данни – OpenCitations
16. Serbian Citation Index Wikipedia : The free Encyclopedia. Retrieved from: https://en.wikipedia.org/wiki/Serbian_Citation_Index
SCIndex is the Central Hub of the Integrated System of Quality-controlled Scientific Publishing in Serbia: TheJoint Venture of CEON/CEES and Indexed Journal Publishers. SCIndex. Serbian Citation Index. Retrieved from: <http://scindeks.ceon.rs/>
17. SCIndex is the Central Hub of the Integrated System of Quality-controlled Scientific Publishing in Serbia: TheJoint Venture of CEON/CEES and Indexed

- Journal Publishers. SCIndex. Serbian Citation Index. Retrieved from: <http://scindeks.ceon.rs/>
18. Справка за цитирания на даден автор [от ИУ]. Достъп от: <http://library1.ue-varna.bg:7480/abcitation/absc.htm>
19. Димитрова, Цветелина Наукометричните инструменти на Tomson Reuters в полза на бизнеса: [Електронен ресурс : Презентация]. Достъп от: http://s2b.mon.bg/green_chemistry/4_cvetelina_dimitrova_publikuvane.pdf

ЛИТЕРАТУРА

- АВРАМОВА, М. & НАЙДЕНОВА, С., 2020. Отворени цитатни данни: OpenCitations – алтернатива на лицензираните бази от данни. *Journal of the Bulgarian Academy of Sciences*. 133, (2), 94 – 102.
- ЗЕРЧАНИНОВА, И. Л., 2013. Закон рассеяния Брэдфорда и мета-информационный эффект времени, 1 – 13. Достъп от: http://www.chronos.msu.ru/old/RREPORTS/zerchaninova-zakon_bradforda.pdf
- КОЖУХАРОВ, А. & ГЛУХОВ, В., (2018a). Проектът „Руски индекс за научно цитиране“ и българските изследователи. *Стратегии на образователната и научната политика*, 26 (5), 514 – 527.
- КОЖУХАРОВ, А. (2018b). *Успешните научни публикации: Учебник*. Варна: Тера Балканика.
- МИХАЙЛОВ, А. И., ЧЕРНЫЙ, А. Н. & ГИЛЯРЕВСКИЙ, Р. С., 1975. *Научные коммуникации и информатика*. Москва: Наука.
- ПАВЛОВА, И., 2013. Съвременни методи за определяне на динамиката на цитиранията в научните публикации. *Алманах. Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“*, Год. 5, 273 – 285. Достъп от: <https://almanac.nma.bg/съвременни-методи-за-определяне/>
- ХАРИЗАНОВА, О, АНГЕЛОВА, А. & ЯВРУКОВА, Б., 2019. Необходимо ли е национален цитатен указател. *Наука*, 39(3), 18 – 24.
- HARIZANOVA, O, ANGELOVA, A. & YAVRUKOVA, B., 2019. Contemporary problems in reporting the effectiveness of scientific results – Scopus, Web of Science and the national citation indexes. *Библиотекар – часопис за теорију и праксу библиотекарства*, 1, 9-22.
- Информация и документация. Ръководство за библиографски позовавания и цитиране на информационни ресурси. (БДС ISO 690:2011). София: Български институт за стандартизация, 47.
- AWASTHI, S., 2019. Plagiarism and Academic Misconduct: A Systematic Review. *DESIDOC Journal of Library & Information Technology*. 39(2), Mar., 94 – 100.
- BERT, R., 2013. Does Science Need a Global Language? English and the Future of Research. *Civil Engineering* (08857024). 83(9), Sep, 92 – 93.

- BRADFORD S. C., 1948. Documentation. London: Grosby Lockwoo.
- BROOKES, B. C., 1977. Theory of Bradford law. *Doc.* 33(3), 180 – 209.
- FOLTÝNEK, T., DLABOLOVÁ, D., ANOHINA-NAUMECA, A., RAZI, S., KRAVJAR, J., KAMZOLA, L., GUERRERO- DIB, J., ÇELIK, Ö. & WEBER-WULFF, D., 2020. Testing of support tools for plagiarism detection. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 17(46), 1 – 31. <https://doi.org/10.1186/s41239-020-00192-4>
- MELNIKOVA, E. V., 2017. Eugene Garfield and Web of Science System of Citation and Indexing *Bibliosfera*. 3, 91 – 93. Retrieved from: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=29986690>
- MILANOVA, M, YAVRUKOVA, B. & LOZANOVA-BELCHEVA, E., 2020. The Impact of National Citation Indexes in the Research Evaluation Process. *Qualitative and Quantitative Methods in Libraries (QQML)*, 9(3), 425 – 440.
- SIPKA, P., 2005. The Serbian Citation Index: Context and content. In: P. Ingwersen, B. Larsen (Eds.). *Proceedings of ISSI 2005 – the 10th International Conference of the International Society for Scientometrics and Informetrics*, Vol. 2, 710 – 711.
- WU, Y., PAN, Y., ZHANG, Y. et al. 2004. China Scientific and Technical Papers and Citations (CSTPC): History, impact and outlook. *Scientometrics*. 60, pp. 385 – 397 <https://doi.org/10.1023/B:SCIE.0000034381.64865.2b>
- XIN-NING, S., XIN-MING, H. and XIN-NING, H., 2001. Developing the Chinese Social Science Citation Index. *Online Information Review*. Vol. 25 No. 6, pp. 365-369. <https://doi.org/10.1108/EUM00000000006535>

REFERENCES

- AVRAMOVA, M. & NAYDENOVA, S., 2020. Otvoreni tsitatni dannii: OpenCitations – alternativa na litsenziranite bazi ot dannii. *Journal of the Bulgarian Academy of Sciences*. 133, (2), pp. 94 – 102. [In Bulgarian].
- AWASTHI, S., 2019. Plagiarism and Academic Misconduct: A Systematic Review. *DESIDOC Journal of Library & Information Technology*. 39(2), Mar., pp. 94 – 100. doi : 10.14429/djlit.39.2.13622
- BRADFORD S. C., 1948. Documentation. London: Grosby Lockwoo.
- BROOKES, B. C., 1977. Theory of Bradford law. *Doc.* 33(3), pp. 180 – 209.
- FOLTÝNEK, T., DLABOLOVÁ, D., ANOHINA-NAUMECA, A., RAZI, S., KRAVJAR, J., KAMZOLA, L., GUERRERO- DIB, J., ÇELIK, Ö. & WEBER-WULFF, D., 2020. Testing of support tools for plagiarism detection. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 17(46), pp. 1 – 31. <https://doi.org/10.1186/s41239-020-00192-4>

- HARIZANOVA, O, ANGELOVA, A. & YAVRUKOVA, B., 2019. Neobhodim li e natsionalen tsitaten ukazatel. *Nauka*, 39(3), pp. 18 – 24. [In Bulgarian].
- HARIZANOVA, O, ANGELOVA, A. & YAVRUKOVA, B., 2019. Contemporary problems in reporting the effectiveness of scientific results – Scopus, Web of Science and the national citation indexes. *Библиотекар - часопис за теорију и праксу библиотекарства*, 1, 9 – 22.
- Information and documentation. Guidenes for bibliographic references and citations to information resources. (BDS ISO 690:2010). Sofia: Bulgarian Institute for Standardization. [In Bulgarian]
- KOZHUKHAROV, A. & GLUHOV, V. (2018a). Proektat „Ruski indeks za nauchno tsitirane“ i balgarskite izsledovateli. *Strategii na obrazovatelната i nauchnata politika – Strategies for Policy in Science and Education*. 26 (5), 514 – 527. [In Bulgarian].
- KOZHUKHAROV, A. (2018b). Uspeshnite nauchni publikatsii: Uchebnik. Varna: Tera Balkanika. [In Bulgarian].
- MIHAYLOV, A. I., CHERNIY, A. N. & GILYAREVSKIY, R. S., 1975. *Nauchnie kommunikatsiy i iformatika*. Moskva: Nauka. [In Russian]
- MILANOVA, M, YAVRUKOVA, B. & LOZANOVA-BELCHEVA, E., 2020. The Impact of National Citation Indexes in the Research Evaluation Process. *Qualitative and Quantitative Methods in Libraries (QQML)*, 9(3), 425 – 440.
- PAVLOVA, I., 2013. Savremenni metodi za opredelyane na dinamikata na tsitiraniyata v nauchnite publikatsii. *Almanah. Natsionalna muzikalna akademiya Prof. Pancho Vladigerov*, vol. 5, 273 – 285. Dostap ot: <https://almanac.nma.bg/savremenni-metodi-za-opredelyane/>
- SIPKA, P., 2005. The Serbian Citation Index: Context and content. In: P. INGWERSEN, B. LARSEN (Eds.). *Proceedings of ISSI 2005 – the 10th International Conference of the International Society for Scientometrics and Informetrics*. Vol. 2, 710 – 711.
- WU, Y., PAN, Y., ZHANG, Y. et al. 2004. China Scientific and Technical Papers and Citations (CSTPC): History, impact and outlook. *Scientometrics*. 60, pp. 385 – 397 <https://doi.org/10.1023/B:SCIE.0000034381.64865.2b>
- XIN-NING, S., XIN-MING, H. & XIN-NING, H., 2001. Developing the Chinese Social Science Citation Index. *Online Information Review*. Vol. 25 No. 6, 365-369. <https://doi.org/10.1108/EUM0000000006535>
- ZERCHANINOVA, I. L., 2013. *Zakon rasseyania Bredforda i metainformatsionnyy effekt vremeni*, 1 – 13. Available at: http://www.chronos.msu.ru/old/RREPORTS/zerchaninova-zakon_bradforda.pdf

ON THE NECESSITY OF BULGARIAN SCIENCE CITATION INDEX AND THE ACADEMIC LIBRARIES POSSIBLE CONTRIBUTION: BASED ON THE VARNA UNIVERSITY OF ECONOMICS LIBRARY (2014 – 2020)

Abstract. The introduction of new bibliometric indicators for measuring scientific work puts the university and scientific libraries in Bulgaria in the need of creation of databases with citations of professors and scientists in every scientific organization. Each country creates its own citation index. The purpose of the article is to analyse existing bibliographic practises for classifying scientific references and to examine the question for the creation of a National platform to unite them, as well as creating a National Reference Register, in particular one for social studies. It is time for us to decide who will manage the combined citation document resources and how to create a Bulgarian index for scientific citation or a National Citation Index, in general and one for the social studies in particular. Social studies are less represented than the other branches of science, for example, in platforms like Scopus and Web of Science, which are the most influential platforms in the world and publishing and citation in them has more weight in the formation of the minimal national requirements for academic growth. I am using the historical approach and comparative analysis to show the practical experience of countries that have created such Registers and have achieved excellent results. I also offer for discussion a model to build a hierarchical structure for exchange of quoted data. The university libraries need exact criteria which citation to list and how the Bulgarian index for scientific citation in general will be formed, as well as the one for social studies.

Keywords: scientific citation; university libraries; citation index; Bulgaria; national citation index

✉ **Vyara Angelova**

<https://orcid.org/0000-0001-8509-0815>

Library of University of Economics – Varna

University of Economics – Varna

77, Knyaz Boris I Blvd.

9002 Varna, Bulgaria

E-mail: obrabotka@ue-varna.bg